

Leading International Marathi News Daily

लोकसत्ता

शनिवार, २१ फेब्रुवारी
२००९

मराठी पाऊल पडते पुढे!
मुतालिक आणि तरुणाई
हे की ते?

स्वतःच्या क्षमतांवर पूर्ण
विश्वास !

विज्ञानमयी

पल्लवीचा बोलविता धनी
इंग्रजीचे शिक्षण आणि
मराठी

गाजतो मराठी भाषा
दिन, मराठी शाळा मात्र
दीन!

कृतार्थ मी!

रंगात रंगुनि...

आयुष्यभराचा लाभ
मुखवट्यामागचे चेहेरे
प्रतिसाद

लहान आणि महान
एका वाढदिवसाच्या
निमित्ताने

आर्थर राजा आणि
चेटकीण

सुनो छोटीसी गुडिया
की अजब कहानी
एक अनोखी सफर
लाहौल स्पितची -

Advertise with us

मीनाक्षी बॅनर्जी

मीनाक्षीचं बालपण असनसोल (पश्चिम बंगाल) मध्ये गेले. घराभोवती मोठी बाग होती. बागेतली फुले, कीटक यांचे निरीक्षण करण्यात या छांदिष्ट मुलीचे तासन्तास जात असत. तिच्यातील सुप्त संशोधक तिला हे करायला लावत आहे, याची मात्र तिला तेव्हा जाणीव नव्हती.

याच आवडीमुळे तिने पुढे बनारस हिंदू युनिव्हर्सिटीतून बॉटनी घेऊन बी.एस्सी. केलं. तिथेच पुढे एम.एस्सी.चा अभ्यास करताना Cyanobacteriology (सूक्ष्मातिसूक्ष्म अशा निळ्या-हिरव्या जीवाणूंचा अभ्यास) या विषयात तिला विशेष रस निर्माण झाला. आणि त्यातच तिने पीएच.डी. करण्याचे ठरवले. तिने भोपाळ युनिव्हर्सिटीत (आता बर्कतुल्ला युनिव्हर्सिटी) प्रा. एच. डी. कुमार यांच्यासोबत संशोधन केले. मीनाक्षी सध्या बर्कतुल्ला युनिव्हर्सिटीत अध्यापन करीत आहेत. अनेक विद्यार्थी त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली पीएच.डी. करीत आहेत. त्यांचे विद्यार्थी जगभरात मानसन्मान मिळवत आहेत. मीनाक्षी यांना अनेक मानसन्मान लाभले. 'अॅकेडमी ऑफ एन्हायरॉन्मेन्ट' तसेच

'नॅशनल एन्हायरॉन्मेन्टल सायन्स अॅकेडमी' या संस्थेच्या त्या फेलो

आहेत. 'नॅशनल अॅकेडमी ऑफ सायन्स (इंडिया)'च्या त्या आजीव सभासद आहेत. 'अबर्ट श्वाइडर इंटरनॅशनल गोल्डमेडल फॉर सायन्स' तसेच विद्यापीठ अनुदान आयोगाचे करिअर अॅवॉर्ड त्यांना प्राप्त झाले आहे.

त्यांच्या या यशात आई-वडील व मोठा भाऊ यांचा मोलाचा वाटा आहे. कुटुंबाचा पाठिंबा, कामावरची निष्ठा, आत्मविश्वास आणि दृढनिश्चयी स्वभावामुळे त्यांनी अनेक अडथळे पार करून यश मिळविले. शास्त्रीय संशोधन करू इच्छिणाऱ्या तरुणींना मीनाक्षी बॅनर्जी सांगतात- "आत्मनिर्भर व्हा आणि तुमच्या आवडत्या क्षेत्रात काम करीत राहा. पुढे जात राहा. समजून घेण्यासारखे पुष्कळ आहे. विस्तीर्ण आकाशात उडण्यासाठी तुमच्या पंखांत बळ मात्र हवे."

दीप्ती देवबागकर

माणिक आणि पंडित आचवल हे दीप्तीचे आई-वडील दोघेही सुशिक्षित आणि उदारमतवादी होते. त्यांच्या घरच वातावरण शास्त्रीय संशोधनाला पूरक असे होते. माणसाच्या कर्तृबाला मर्यादा नसतात, अशी त्यांची धारणा होती. शालेय जीवनात तिला शिक्षकवर्गही निष्ठावान व प्रेरणादायी मिळाला. त्यामुळे दीप्तीने शास्त्रीय संशोधन करावे, हे तसे साहजिकच आहे. बालपणापासूनच तिला आपल्या भोवतालचे जग, त्यातील सूक्ष्मजीवजंतू याविषयी तिला कुतूहल होते. याच कुतूहलापोटी तिने संशोधनाचा मार्ग अवलंबिला व उच्च शिक्षणासाठी ती केंब्रिज (इंग्लंड) व बर्लिन येथे गेली. केंब्रिजला तिने उंदराच्या गर्भाची रोपणक्रिया बघितली. स्त्रीबीजांड फलित झाल्यावर लगेच ती पेशी पुन्हा विभाजित होत राहते आणि पोकळ चेंडूप्रमाणे बनते. तो पोकळ चेंडू म्हणजेच गर्भ (Embryo). मानवाबाबत साधारण आठ दिवसांत तो गर्भाशयाच्या आवरणाला चिकटतो व तेथे वाढत राहतो. हा प्रयोग व त्यासाठी काम करणाऱ्यांचे त्या विषयातली तळमळ दीप्तीला अधिक भावले.

बर्लिनमध्ये तिने वेगळाच अभ्यास केला. टेलीमेथिलेशनच्या सहाय्याने जनुकांचा स्वभाव- त्यातील क्रोमोझोम्सची रचना- बदलण्याचे ते प्रयोग होते. एकेरी पेशीचे फलनानंतर गर्भात रूपांतर होणे, त्या गर्भाची पूर्ण वाढ झाल्यावर एका स्वतंत्र प्राणीजीवांत रूपांतर होणे आणि त्या प्राण्यामध्ये इतर अनेक वस्तू निर्माण करण्याची क्षमता या साऱ्याच बाबी विस्मयकारक! या घटनाक्रमात मुख्य नायक जरी त्या प्राण्याचा गुणसूत्रांचा नकाशा (Genome एकत्रित जनुके) हा असला तरी इतर अनेक गोष्टी त्यावर प्रभाव पाडू शकतात. उदा. त्या जीवाची शारीरिक क्षमता, बुद्धिमत्ता, इतर वैशिष्ट्ये, वागण्याची पद्धत, भोवतालची परिस्थिती इत्यादी.. हा अभ्यास जीनोमवर प्रभाव पाडण्याची क्षमता दर्शविणारा, तिला आशादायी आणि भविष्यात अनेक चांगले बदल घडवू शकणारा वाटला.

बंगळूरुच्या प्रतिष्ठित इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स या संस्थेत तिने पीएच.डी. केली. तेथेच तिला भावी पती दिलीप देवबागकर भेटला. दिलीपने अमेरिकेच्या येल युनिव्हर्सिटीत उच्च शिक्षण घेतले होते. तेथे कामाच्या पुष्कळ संधी उपलब्ध असताना त्या नाकारून भारतात संशोधन करण्यासाठी तो आला होता. संशोधन तसेच मुलांच्या संगोपनात दीप्तीला तिच्या पतीचे सहकार्य लाभले.

दीप्तीचे शिक्षण सुरळीत पार पडले. नोकरी करताना तिला अनेक अडचणी आणि आव्हानांना सामोरे जावे

लागले. सध्या त्या पुणे युनिव्हर्सिटीत प्राणीशास्त्र विभागात मॉलीक्यूलर बायोलॉजी संशोधन प्रयोगशाळा व प्रगत अभ्यास केंद्र येथे संशोधन व अध्यापन करित आहेत. तसेच त्या सिरम इन्स्टिट्यूट ऑफ इंडियाची सल्लागार म्हणूनही काम करतात. एम.एस्सी. व पीएच.डी.च्या तरुण, बुद्धिवान विद्यार्थ्यांबरोबर काम करताना आपणही शिकतो व आनंदित राहतो असं त्यांचं म्हणणं आहे. तिला DAHD फेलोशिप, UNESCO THAS फेलोशिप व INSA Medal For Young Scientist असे अनेक सन्मान लाभले आहेत.

वसुमती धुरू

Expressindia | The Indian Express | The Financial Express | City Newsline | Screen | Kashmir Live |
Express Computer
| Network Magazine India | eBusiness | Travel | Express Pharma | Express Hospitality | Express Textile |
Express TravelWorld
| Express Healthcare Mgmt.